

Δελτίο
Πολιτικής
Ανάλυσης
και Εκτίμησης

Αριθμός

85

Νοέμβριος 2025

Η ανάγκη
προστασίας των
Ελληνορθόδοξων
κοινοτήτων στη Συρία
και στην ευρύτερη
Μέση Ανατολή

... Ακόμη, θα πρέπει να επισημανθεί, ότι οι Χριστιανοί της περιοχής δεν έχουν προστάτες και συμμάχους μεταξύ των μεγάλων ή των περιφερειακών δυνάμεων, σε αντίθεση με τους Σουνίτες, τους οποίους μεταξύ άλλων υποστηρίζουν η Τουρκία και η Σ. Αραβία, τους Σίίτες τους οποίους υποστηρίζει το Ιράν και τους Δρούζους τους οποίους προστατεύει το Ισραήλ.

Εύκολα συνάγεται από τα προηγούμενα, ότι το μέλλον των χριστιανικών πληθυσμών στην Συρία, το Ιράκ και τον Λίβανο είναι ζοφερό, αν αφεθούν στην τύχη τους, χωρίς κάποια προστασία αποτροπής...

Η ανάγκη προστασίας των Ελληνορθόδοξων κοινοτήτων στη Συρία και στην ευρύτερη Μέση Ανατολή

[2]

Νικήτας Σίμος

Η Ιστορική και Πολιτιστική Παρουσία των Ελληνορθόδοξων στην Εγγύς Ανατολή

Η παρουσία των Ελληνορθόδοξων στη Συρία και στην ευρύτερη περιοχή συνιστά μια από τις μακροβιότερες και σταθερότερες χριστιανικές κοινότητες στον κόσμο. Από τους πρώτους βυζαντινούς αιώνες έως σήμερα, η κοινότητα έχει διαδραματίσει κρίσιμο ρόλο ως φορέας πολιτισμού, εκπαίδευσης, θρησκευτικής παράδοσης και κοινωνικής συνοχής. Τα σχολεία, τα μοναστήρια, οι εκκλησίες και οι θεσμοί της ελληνικής κοινότητας δεν αποτελούν μόνο θρησκευτικά κέντρα, αλλά και σημεία αναφοράς για τη διατήρηση της ελληνικής γλώσσας, της θεολογικής εκπαίδευσης και της ιστορικής μνήμης σε μια περιοχή που συχνά δοκιμάζεται από συγκρούσεις, πολέμους και θρησκευτικές διενέξεις.

Η τελευταία εικοσαετία έχει αναδείξει, ότι οι Ελληνορθόδοξοι αντιμετωπίζουν σοβαρές προκλήσεις λόγω της αυξανόμενης επιρροής συνδυασμένων δυνάμεων αραβικού εθνικισμού και ισλαμικού φονταμενταλισμού. Η προώθηση ενός συστήματος όπου η κοινωνία οργανώνεται βάσει του Ισλάμ, η αναθεώρηση των δημοκρατικών θεσμών και η αυστηρή εφαρμογή του ιερού ισλαμικού νόμου (Σαρία) έχουν υπονομεύσει την ασφάλεια των μειονοτήτων, με πρώτη και χαρακτηριστική απόδειξη τη Συρία, όπου το νέο καθεστώς διακήρυξε, ότι το πολίτευμά της θα βασίζεται στον ιερό ισλαμικό

νόμο. Το αυταρχικό καθεστώς του Άσαντ, αν και ανελεύθερο, προστάτευε τις μειονότητες πολύ καλύτερα απ' ό,τι το παρόν ισλαμικό καθεστώς τουπρώην τζιχαντιστή Αχμέτ Αλ Σαράα.

Παρά τα σημαντικά αυτά δεδομένα, η Ελλάδα δεν έχει καταφέρει να προσαρμόσει την πολιτική της, ιδιαίτερα τη θρησκευτική διπλωματία, στις σύγχρονες γεωπολιτικές πραγματικότητες της Εγγύς Ανατολής, με αποτέλεσμα η Ελληνορθόδοξη κοινότητα να παραμένει εκτεθειμένη σε κινδύνους.

Η Δημογραφική Υποχώρηση των Χριστιανικών Κοινοτήτων

Στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, οι Χριστιανοί αποτελούσαν περίπου το 26% του πληθυσμού στη σημερινή Συρία, το Λίβανο, το Ισραήλ/Παλαιστίνη και την Ιορδανία. Το 2015, ο αριθμός αυτός είχε μειωθεί δραματικά στο 8%⁽¹⁾. Η μείωση αυτή οφείλεται σε ένα συνδυασμό ιστορικών γεγονότων και συνεχιζόμενων πολιτικών και στρατιωτικών κρίσεων. Οι γενοκτονίες των Νεοτούρκων (Αρμενίων, Ποντίων, Ασσυρίων) εισήγαγαν μια κουλτούρα πολιτικής εξόντωσης των χριστιανικών πληθυσμών, με χιλιάδες θύματα και μαζικές μετακινήσεις των επιζώντων σε αναζήτηση ασφάλειας.

Η αβεβαιότητα για το μέλλον των Χριστιανών, η συρρίκνωση της γεννητικότητας και η αύξηση των μουσουλμανικών πληθυσμών συνέτειναν σε μια σταθερή τάση μετανάστευσης. Η τάση αυτή κορυφώθηκε μετά την αμερικανική εισβολή στο Ιράκ αλλά και την κατάρρευση του καθεστώτος Άσαντ στη Συρία, όπου ο χριστιανικός πληθυσμός μειώθηκε δραματικά, με το ήμισυ του πληθυσμού να εγκαταλείπει το Ιράκ και τον χριστιανικό πληθυσμό στη Συρία να πέφτει από 10% σε 5% έως το 2016.

Οι Χριστιανοί στο Ιράκ και τη Συρία είχαν ιστορικά συμμετάσχει σε κοσμικά καθεστώτα και κινήματα, όπως ο αραβικός σοσιαλισμός και η αριστερά⁽²⁾, ενώ η συμμετοχή τους στον αραβικό εθνικισμό ως αντίδραση στην αποικιοκρατία απεδείκνυε τη δυναμική τους στην πολιτική ζωή. Ο ηγέτης και εκ των ιδρυτών του Μπάαθ, Σύρος εθνικιστής ηγέτης Michel Aflaq, ήταν Χριστιανός⁽³⁾. Η τελική ανατροπή των μπάαθικών καθεστώτων από τους ισλαμιστές- εθνικιστές, συνέτεινε πλέον στην στοχοποίηση των Χριστιανών, ως αντιπάλων των δυνάμεων αυτών.

Η απουσία στρατιωτικής οργάνωσης των Χριστιανών στη Συρία και το Ιράκ, σε αντίθεση με τους Μαρωνίτες του Λιβάνου, έκανε τις κοινότητες ευάλωτες σε επιθέσεις με αποτέλεσμα την εύκολη εκμηδένισή τους από τις ισλαμικές πολιτοφυλακές.

Ακόμη, θα πρέπει να επισημανθεί, ότι οι Χριστιανοί της περιοχής δεν έχουν προστάτες και συμμάχους μεταξύ των μεγάλων ή των περιφερειακών δυνάμεων, σε αντίθεση με τους Σουνίτες, τους οποίους

η Ελλάδα δεν έχει καταφέρει να προσαρμόσει την πολιτική της, ιδιαίτερα τη θρησκευτική διπλωματία, στις σύγχρονες γεωπολιτικές πραγματικότητες της Εγγύς Ανατολής

(1) Σ.Πούσσος, D, Διεθνή, 3/5/2024

(2) Σ.Πούσσος, D, Διεθνή, 3/5/2024

(3) MichelAflaq, Knowwhois.com

μεταξύ άλλων υποστηρίζουν η Τουρκία και η Σ. Αραβία, τους Σίιτες τους οποίους υποστηρίζει το Ιράν και τους Δρούζους τους οποίους προστατεύει το Ισραήλ.

Εύκολα συνάγεται από τα προηγούμενα, ότι το μέλλον των χριστιανικών πληθυσμών στην Συρία, το Ιράκ και τον Λίβανο είναι ζοφερό, αν αφεθούν στην τύχη τους, χωρίς κάποια προστασία αποτροπής. Προς την κατεύθυνση αυτή συνηγορεί το γεγονός, ότι σε παγκόσμια κλίμακα δολοφονήθηκαν 90,000 χριστιανοί το 2016 σε όλο τον κόσμο, όπως αναφέρει ο Massimo Introvigne⁽⁴⁾. Θα μπορούσε να υποστηριχθεί αβίαστα, ότι πχ η ΕΕ πολλά κράτη της οποίας σέβονται απόλυτα τα ανθρώπινα δικαιώματα των μουσουλμάνων στο έδαφός τους, θα έπρεπε να σχεδιάσει μια πολιτική σταθερής στήριξης των χριστιανικών μειονοτήτων στις χώρες της Μ. Ανατολής, πέρα από τις περιστασιακές παραστάσεις και επισκέψεις αξιωματούχων της σε περιπτώσεις κρίσης.

Επιθέσεις και Απειλές κατά των Ελληνορθόδοξων

Η επίθεση της 22^{ας} Ιουνίου 2025 στην εκκλησία του Προφήτη Ηλία στη Δαμασκό, όπου ένας ένοπλος εισέβαλε και στη συνέχεια ανατινάχθηκε, οδήγησε σε 25 νεκρούς και πάνω από 60 τραυματίες. Η ευθύνη αναλήφθηκε από το ISIS. Σύμφωνα με εκπρόσωπο του συριακού Υπουργείου Εσωτερικών, οι δυνάμεις ασφαλείας προχώρησαν σε επιδρομές κατά κρησφύγετων του Ισλαμικού Κράτους και συλλήψεις στην Δαμασκό και την ευρύτερη περιοχή⁽⁵⁾. Η επίθεση αυτή είναι η πρώτη επιτυχής επίθεση αυτοκτονίας σε χριστιανική εκκλησία στη Δαμασκό μετά την ανατροπή του Άσαντ, επιβεβαιώνοντας τους φόβους για στοχευμένες επιθέσεις κατά των θρησκευτικών μειονοτήτων.

Για τους Ελληνορθόδοξους της Συρίας όμως πρόκειται για την πρώτη επίθεση εναντίον τους από το 1860 όταν επί Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, υπήρξαν θύματα εκτεταμένων σφαγών από μουσουλμάνους και Δρούζους. Τότε οι σφαγές σταμάτησαν μετά την αποστολή ευρωπαϊκού εκστρατευτικού σώματος με ιδιαίτερα έντονη την γαλλική παρουσία. Η Ελλάδα τότε έστειλε τρόφιμα και γιατρούς ενώ υποδέχθηκε και ελληνορθόδοξους πρόσφυγες στα εδάφη της.

Ελληνικές Αντιδράσεις και Διπλωματικές Πρωτοβουλίες

Η ελληνική κυβέρνηση καταδίκασε την επίθεση στη Δαμασκό, ενημέρωσε τους Ευρωπαίους εταίρους και έθεσε το ζήτημα στο Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ, όπου η Ελλάδα είναι μη μόνιμο μέλος. Απέστειλε εκπρόσωπο για να εκφράσει

(4) Rt.com/news/372184

(5) athensmagazine.gr/article/news/kosmos/siria, 23/6/2025

συμπαράσταση προς τον Πατριάρχη Αντιοχείας, παρείχε ιατρική περίθαλψη και οικονομική ενίσχυση στα θύματα και ανέλαβε την ανακατασκευή της κατεστραμμένης Εκκλησίας του Προφήτη Ηλία. Οι επισκέψεις των Υπουργών Εξωτερικών και Άμυνας στην περιοχή επανέφεραν το ζήτημα της προστασίας των χριστιανικών κοινοτήτων στην περιφέρεια αυτή.

Η απαγωγή του επισκόπου Χαλεπίου Παύλου

Στις 22 Απριλίου 2013, ο Ελληνορθόδοξος Μητροπολίτης Χαλεπίου Παύλος (αδελφός του Πατριάρχη Αντιοχείας) και ο Συροϊακωβίτης Μητροπολίτης Χαλεπίου Ιωάννης Ιμπραήμ απήχθησαν από τζιχαντιστές της Al Nusra κοντά στα σύνορα Τουρκίας-Συρίας και έκτοτε αγνοούνται. Παρά τις διεθνείς έρευνες και την επικήρυξη των απαγωγέων από τις ΗΠΑ, η τύχη τους παραμένει άγνωστη. Ο Παύλος, συριακής καταγωγής με ελληνική υπηκοότητα, υπήρξε ένθερμος προωθητής της ελληνικής γλώσσας και της θεολογικής εκπαίδευσης στο Χαλέπι και στο Πανεπιστήμιο του Balamand, αποτελώντας γέφυρα μεταξύ ελληνικής και αραβόφωνης ορθόδοξης παράδοσης.

Προτάσεις Πολιτικής και Ανθρωπιστικής Δράσης

Ο ελληνορθόδοξος Πατριάρχης Αντιοχείας σε κοινές δηλώσεις του με άλλους Θρησκευτικούς ηγέτες, έχει πρόσφατα διατυπώσει εκ νέου την αγωνία του για την τύχη των Ορθόδοξων Χριστιανών της Συρίας, μετά από τις βίαιες επιθέσεις ριζοσπαστών ισλαμιστών κατά αλλόδοξων⁽⁶⁾.

Είναι πλέον θέμα ηθικής επιταγής για την Ελλάδα να λάβει ουσιαστικά μέτρα για την προστασία αυτών των ανθρώπων και να αναλάβει πρωτοβουλίες για την εμπέδωση ενός κλίματος ασφαλείας στην ρευστή Συρία και ευρύτερα, πχ στο πνεύμα των ενδεικτικών σκέψεων που ακολουθούν.

- A.** Θα μπορούσε να προχωρήσει η συνεργασία μεταξύ αρμόδιων φορέων και της Εκκλησίας της Ελλάδος, για την οργάνωση άμεσης ανθρωπιστικής βοήθειας προς τους Ορθόδοξους της Συρίας (π.χ. αποστολή φαρμάκων, νοσοκομειακή περίθαλψη στην Ελλάδα κ.α.) και την ενίσχυση των δεσμών τους με την Ελλάδα σε δεύτερο στάδιο. Π.χ. δυνατότητες εκπαίδευσής σε ελληνικά πανεπιστήμια και σχολές, υποτροφίες, επαγγελματική αποκατάστασή τους στον ελλαδικό χώρο κ.α.
- B.** Η χώρα μας θα μπορούσε να αναλάβει σε αгаστή συνεργασία με την Εκκλησία της Ελλάδος μια σειρά μέτρων για την ανθρωπιστική, εκπαιδευτική και διπλωματική υποστήριξη των Ελληνορθόδοξων.

- Γ.** Η Ελλάδα θα μπορούσε να διακοινώσει ότι αναλαμβάνει την προστασία των αραβόφωνων και ελληνόφωνων Ορθοδόξων του Πατριαρχείου Αντιοχείας και να προχωρήσει με την δημιουργία ειδικού θεσμικού οργάνου, για τον σκοπό αυτό.

Ο φορέας αυτός θα μπορούσε να λειτουργεί π.χ. ως μια Γραμματεία Εκπροσώπησης της Ελληνικής Δημοκρατίας για τις Θρησκευτικές Ελευθερίες και την Προστασία των Θρησκευτικών Μειονοτήτων, υπαγόμενη στο ΥΠΕΞ. Θα μπορούσε βέβαια να είναι και

⁽⁶⁾ prodromikos.wordpress.com, 85/2025

ένας ανεξάρτητος φορέας. Ενδιαφέρουσα είναι η επί του προκειμένου σχετική απόφαση του Κύπριου προέδρου Ν. Χριστοδουλίδη, για τον διορισμό Ειδικής εκπροσώπου της Κυπριακής Δημοκρατίας, της Θ.Σ. Σιάμπου, τον Δεκ. 2024⁽⁷⁾.

- Δ.** Η συνεργασία μεταξύ των αντίστοιχων φορέων Ελλάδας και Κύπρου θα μπορούσε να δημιουργήσει σημαντικές συνέργειες για ένα πολυμερή διάλογο και απαραίτητες διαθρησκευτικές συναντήσεις, προσβλέποντας ενδεχομένως στην ενίσχυση της συμπερίληψης των θρησκευτικών μειονοτήτων στις πολιτικές διεργασίες των χωρών διαμονής τους, π.χ. Συρία, Λίβανος. Προς την κατεύθυνση αυτή, σημαντική θα ήταν και η υποστήριξη από όργανα της ΕΕ, δυνατότητα η οποία θα πρέπει να διερευνηθεί ιδιαίτερα από Ελλάδα και Κύπρο, σε συνεργασία και με άλλες χώρες της Ένωσης. Παλαιότερα, (Οκτ.2015) είχε υπάρξει μια ελληνική πρωτοβουλία για την δημιουργία “Διεθνούς Παρατηρητηρίου” με στόχο τον διάλογο των κοινοτήτων στην περιοχή της Μ. Ανατολής.
- Ε.** Θα πρέπει ακόμη να αξιοποιηθούν πλήρως οι καλές σχέσεις της χώρας μας και της Κύπρου με χώρες, όπως το Ισραήλ, το οποίο ανησυχεί ιδιαίτερα για τον ισλαμικό φονταμενταλισμό, και Αραβικές χώρες, όπως π.χ η Ιορδανία και τα ΗΑΕ, οι οποίες θα μπορούσαν να ασκήσουν πιέσεις στην μεταβατική Συριακή κυβέρνηση.
- ΣΤ.** Σημαντικότερη όμως θα είναι η ανάδειξη του θέματος της ανάγκης προστασίας και βοήθειας προς τους ομόδοξους της Εγγύς Ανατολής από τα ΜΜΕ, ώστε να δημιουργηθεί το αντίστοιχο θετικό κλίμα στην ελληνική κοινή γνώμη.

Κατά την πρόσφατη ομιλία του στην Βουλή στις 31 Οκτ., ο Έλληνας πρωθυπουργός προανήγγειλε συνάντηση για διάλογο με τους εκπροσώπους όλων των παράκτιων χωρών της Μεσογείου και μίλησε για “προκλήσεις σε πολλά επίπεδα”. Ενδεχομένως, είναι μια καλή ευκαιρία για την ελληνική διπλωματία να συζητήσει την ισότιμη αντιμετώπιση των χριστιανικών μειονοτήτων στις μουσουλμανικές χώρες της περιοχής, με πρότυπο την μεταχείριση των μουσουλμάνων στις χώρες της ΕΕ.

Συμπεράσματα και Στρατηγικές Προτεραιότητες

Η Ελλάδα πρέπει να επενδύσει σε μια προληπτική στρατηγική, που θα συνδυάζει ήπια ισχύ, πολιτιστική διπλωματία και ανθρωπιστική δράση. Η προστασία των Ελληνορθόδοξων, η διασφάλιση των μειονοτικών δικαιωμάτων, η υποστήριξη της πολιτιστικής κληρονομιάς και η διεθνής συνεργασία με ΕΕ, ΗΠΑ και περιφερειακούς συμμάχους είναι αναγκαία. Η Ελλάδα δεν μπορεί πλέον να βασίζεται στο δόγμα, ότι η ιστορική συγγένεια μπορεί να υποκαταστήσει την παράλληλη πολιτική επιρροή, αλλά πρέπει να δημιουργήσει έναν σύγχρονο, αποτελεσματικό μηχανισμό προστασίας των Ελληνορθόδοξων στην Εγγύς Ανατολή, ενεργοποιώντας και τις κοινοτικές δυνατότητές της.

Αν η Αθήνα επιθυμεί, να αποκτήσει την απαραίτητη βαρύτητα στα πολιτιστικά πράγματα της περιοχής και να ενισχύσει την προστασία των Ορθόδοξων, θα πρέπει να προχωρήσει σε μια θρησκευτική διπλωματία ρεαλιστική, συνδυασμένη με αντίστοιχες κοινοτικές πρωτοβουλίες, στοχευμένη και προσαρμοσμένη στην αμοιβαία αναγνώριση των κυρίαρχων θρησκευτικών πλαισίων της περιοχής.

Νικήτας Σίμος Ph.D,

Οικονομολόγος, Γεωπολιτικός Αναλυτής - Συνεργάτης του Δικτύου
και **Η Ομάδα του Δικτύου**

(7) thepressroom.gr/kypros, 23/11/2024